

TÜRK KAMU YÖNETİMİNİN ETİK ALTYAPISI

DOÇ.DR. UĞUR ÖMÜRGÖNÜLŞEN

omur@hacettepe.edu.tr

Hacettepe Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Kamu Yönetimi Reform Sürecinde Etik Yapılanmayı Zorunlu Kılan Sebepler

- Dünya ülkelerinin pek çoğunda kamu yönetiminde “yolsuzluk”, “kötü yönetim” ve “çıkar çatışması” ana başlıkları altında toplanabilecek “yozlaşma ve etik-dışı davranış sorunları”nın yaygınlık kazanması; ve halkın Devlete ve kamu bürokrasisine olan güveninin sarsılması ve kamu yönetiminin saygınlığının kaybolması gibi olumsuz gelişmeler karşısında, halkın Devlete olan güvenini yeniden tesis ederek kamu yönetiminin saygınlığını korumak küresel bir reform kaygısı haline gelmiştir.
- Bu küresel soruna tepki olarak, etik davranış ilkelerini belirlemek ve bunlara uyulmasını denetleyecek kurumsal yapılar oluşturmak, yani kısaca “ETİK ALTYAPI” kurmak konusunda uluslararası bir trend oluşmuştur.

Etik Kamu Yönetimi (Ethical Public Administration)

- **Kamu hizmeti etiği anlayışına dayanan “etik kamu yönetimi” ,**
  - **En basit anlamıyla, “kamu görevlilerinin kamusal işleri yerine getirirken tarafsızlık, nesnellik ve dürüstlük ilkeleri çerçevesinde buldukları makamı kişisel, özel, maddi veya partizan bir kazanç için kullanmaktan çekindikleri bir yönetim anlayışı” nı ifade eder.**
  - **Başka bir ifadeyle, “etik ilke ve değerlere dayanan ve işleyişinde bu ilke ve değerlere işlerlik kazandıran yönetim” biçim ve anlayışıdır.**

Kamu'da Etik Yönetimi (Ethics Management)

- Bir kamu kuruluşunda yapılan işlerin bütün yönlerine nüfuz eden etik duyarlık ve bilinç yaratmaya yönelik olarak kamu yöneticilerinin yaptığı sistemli ve tutarlı eylemlerin tümüne “etik yönetimi” adı verilir.
- Kamu'da etik yönetiminde iki temel yaklaşım mevcuttur:
  - Uymaya Dayalı Etik Yönetimi (*compliance based ethics management*)
  - Dürüstlüğe Dayalı Etik Yönetimi (*integrity based ethics management*)

Farklı Etik Yönetimi Anlayışları ile Kamu Yönetimi Reformları Arasındaki İlişki (1)

- Uymaya dayalı etik yönetimi, kamu görevlilerinin davranışı üzerinde, katı kurallar, ayrıntılı prosedürler ve kapsamlı denetim mekanizmaları aracılığı ile “dış denetim”in önemine vurgu yapar. Bu sebeple, “geleneksel kamu yönetimi” modeline dayanır.
- Dürüstlüğe dayalı etik yönetimi ise, bireysel olarak her bir kamu görevlisinin “iç denetimi”ne (özdenetim) odaklanır. Kamu görevlisinin ahlaki yargı kapasitesi ile ahlaki karakterinin geliştirilmesi unsurlarına dayanır. Bu yönüyle, dış denetim ve ayrıntılı düzenlemelerden, kamu görevlilerinin takdir yetkisi ve bireysel performanslarının ölçümüne doğru geçisi yansıtan “yeni kamu işletmeciliği modeli”ne yaklaşır.

Farklı Etik Yönetimi Anlayışları ile Kamu Yönetimi Reformları Arasındaki İlişki (2)

- Aslında, bu iki farklı etik yönetimi yaklaşımını birbirlerini dışlayıcı değil tamamlayıcı bir biçimde bir arada düşünmek daha doğrudur. Pek çok ülkede, kamuda etik yönetimi her iki yaklaşımın bir tür bileşiminden oluşur.
- Örneğin OECD gibi uluslararası örgütler, özellikle Anglo-Sakson örneklerden (ABD ve İngiltere) faydalanarak, etik konusunda her iki yaklaşımı bütünleştiren bir çerçeve oluşturmaya çalışmaktadırlar.
- Ancak, şurası açıktır ki, yeni kamu işletmeciliği modeline dayanan kamu sektörü reformaları kamuda etik yönetimini, uymaya dayalı etik yönetimi yaklaşımını tümüyle dışlamadan dürüstlüğe dayalı etik yöneyimi yaklaşımına doğru kaydirmiştir.

Etik Altyapının Temel Unsurları

- OECD'ye göre, etik altyapının 8 temel unsuru bulunmaktadır:
  - Etkili yasal çerçeve
  - Siyasal kararlılık
  - Etkili hesap verme mekanizmaları
  - Uygulanabilir Davranış kuralları
  - Mesleki sosyalleşme mekanizmaları
  - Kamu yönetiminde uygun çalışma koşulları
  - Etik konusunda koordinasyon sağlayan bir kuruluşun varlığı
  - Kamu görevlilerini denetleyen etkin bir sivil toplumun varlığı
- Bu etik altyapı unsurları, aynı zamanda, “etik önlemler” olarak adlandırılabilirler .

Siyasal-Yönetmel Kültür ve Etik Önlemlerin İlişkisi

- Etik altyapı unsurları (etik önlemler) iki türdür:
  - Zorlayıcı önlemler (hard measures)
  - Yumuşak önlemler (soft measures)
- Kıta Avrupası siyasal-yönetmel geleneği (Roma Hukuku, Hukuk Devleti/Rechtsstaat, Bürokratik Yönetim Geleneği) (örn. Almanya) etik sorunlara katı zorlayıcı yasal çözümler arama eğilimindedir.
- Anglo-Sakson siyasal-yönetmel geleneği (Ortak Hukuk/Common Law, Hukuk Devleti/Rule of Law) (örn. ABD ve İngiltere) etik sorunlara daha esnek çözümler geliştirme eğilimindedir.

Etik Kamu Yönetiminin Kurulması için Bölgesel ve Uluslararası Girişimler:Türkiye için Rehber İlkeler

Yolsuzluğun yıkıcı ekonomik, siyasal ve ahlaki etkileri olduğunun bilincinde olan ve ulusal kamuoylarının “iyi yönetim” yönündeki artan taleplerini dikkate alan

- Birleşmiş Milletler (*United Nations*),
- Dünya Bankası (*World Bank*),
- Avrupa Birliği (*European Union*),
- Avrupa Konseyi (*Council of Europe*) ve
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (*OECD*)

gibi bölgesel ve uluslararası kuruluşlar da, çeşitli sözleşmeler, karar ve tavsiyeler, eylem plan ve programları yolsuzlukla mücadele edilebilmesi için gerekli yasal-kurumsal altyapıyı oluşturmaya ve bunu hem geliştirmiş hem de geliştirmekte olan ülkelere empoze etmeye çalışmaktadırlar.

Bu belgelerdeki ilke ve standartlar, Türkiye'nin etik altyapı konusundaki durumunu tespit etmek ve geliştirmek için önemli bir rehber niteliğindedir.

Türkiye’de Artan Yozlaşma Olgusu

- Türk kamu yönetiminin günümüzde karşılaştığı etik krizi dünya çapında yaşanan etik sorunların bir yansıması olduğu kadar Türkiye’nin kendine özgü tarihsel-kültürel koşulların bir sonucudur.
- Çok partili siyasal hayata geçişle birlikte başlayan “siyasal kayırmacılık” kamu bürokrasisini etik değerler açısından aşındırırken; 1980 sonrasında felsefi özü yeterince sorgulanmadan ve hukuki altyapısı oluşturulmadan uygulanan “Yeni Sağcı ekonomik-mali ve yönetsel stratejiler”in yan etkileri de geleneksel toplumsal değerleri aşındırılmış ve yozlaşmış bu değerler kamu bürokrasisinin bütün eylem ve işlemlerini etkisi altına almıştır.
- Nitekim, Türkiye’de son çeyrek yüzyılda, siyasetçiler, bürokratlar, yerli ve yabancı işadamları arasındaki etik olmayan ilişkiler sebebiyle başta bankacılık ile enerji ve bayındırlık faaliyetleri ile ilgili kamu ihaleleri alanında siyasal-bürokratik yolsuzluk hızla artmıştır.
- Etik olmayan davranışın önemli bir türü olan yaygın yolsuzluk, ekonomik krizi önce tetiklemiş ve ardından 1990’ların sonlarında ve 2000’lerin başlarında krizin derinleşmesine yol

Türkiye’de Etik Bir Kamu Yönetimi Anlayışının Yerleştirilmesi ve Etik Altyapının Kurulması Çabalarına Küresel Finans Aktörlerinin ve AB’ye Üyelik Sürecinin Etkisi (1)

- AB’nin siyasal ve ekonomik bünyesine başarılı bir şekilde katılıp uyum sağlamak ve AB müktesebatını uygulayabilmek herşeyden önce, yeterli düzeyde “yönetsel (idari) kapasiteye” sahip bir yönetim mekanizmasının varlığına bağlıdır.
- Bu sebeple, AB, Türkiye de dahil olmak üzere, yönetsel uyumu sürecinde, aday ülkelerin “yönetsel kapasitelerinin artırılması” konusuna vurgu yapmakta; aday ülkelerin yönetsel uyumu kolaylaştırıcı ve yönetsel kapasiteyi artırıcı kamu yönetimi reformlarını hızla gerçekleştirmelerini teşvik etmektedir.

Türkiye’de Etik Bir Kamu Yönetimi Anlayışının Yerleştirilmesi ve Etik Altyapının Kurulması Çabalarına Küresel Finans Aktörlerinin ve AB’ye Üyelik Sürecinin Etkisi (2)

- 2000’li yıllarda,
  - Gerek “ekonomik istikrar programı” çerçevesinde, küresel finansal aktörlerin (Dünya Bankası ve IMF’nin);
  - Gerekse AB’ye üyelik projesi çerçevesinde, AB’nin baskıları Türk Hükümetlerini uzun zamandan beri Türk kamuoyunun gündeminde olan bir dizi hukuki, siyasi ve ekonomik reformları gerçekleştirme konusunda teşvik etmiştir. Böylece, bu konuda alınması gerekli önlemler Hükümetlerin programlarına ve eylem planlarına yansımıştır.
- AB organlarının 2000’li yıllarda Türkiye ile ilgili olarak hazırladıkları raporlarda da belirtildiği gibi, Türk Hükümetleri bu alanda oldukça başarılı sayılabilecek bir performans sergilemişlerdir.

AB'ye Yönetmel Uyum ve Yönetmel Kapasitenin Artırılması Çerçevesinde Etik Altyapı

Türk kamu yönetiminin AB'ye yönetmel uyumu ve yönetmel kapasitenin artırılmasında AB organlarının üzerinde durduğu konular arasında;

- **“etik bir kamu yönetimi sisteminin kurulması”
ve**
  - **“yolsuzlukla kararlı bir şekilde mücadele edilmesi”**
- özel bir yer tutmaktadır.**

2000’li Yıllarda Etik Altyapının Kurulması Yolunda TBMM ve Hükümetler Tarafından Atılan Adımlar

- **Gerek dışarıdan gerekse Türk toplumundan kaynaklanan talepler doğrultusunda TBMM ve Türk Hükümetleri tarafından yakın dönemde bu alanda bazı önemli adımlar atılmıştır.**
- **Bülent Ecevit’in Başbakanlığındaki DSP-MHP-ANAP Koalisyon Hükümeti’nin “Kamu Sektöründe Şeffaflığın ve İyi Yönetişimin Artırılması Eylem Planı” (2002)**
- **I. AKP Hükümeti’nin “Acil Eylem Planı” (2002)**
- **TBMM “Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu Raporu” (2003)**

II. AKP Hükümeti Döneminde Etik Altyapıya Yönelik Mevzuat Çalışmaları

- **2003 tarih ve 4982 sayılı “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” ve 2004 tarihli ilgili Yönetmelik**
- **2004 tarih ve 5176 sayılı “Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun”**
- **2005 tarihli “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”**
- **2004 tarih ve 5237 sayılı yeni “Türk Ceza Kanunu”**
- **Yolsuzlukla mücadele alanında imzalanan “Uluslararası Sözleşmeler”**

Türkiye’de Etik Kamu Yönetiminin Hukuki Altyapısı

- Türk mevzuatında, kamu görevlilerinin uyacakları davranışları gösteren ve karşılaştıkları etik ikilemlerde onlara yol gösterecek özel olarak düzenlenmiş “genel bir etik kod” mevcut değildir. Bununla birlikte, etik bir kamu yönetiminin kurulmasını ve yolsuzlukla kararlı bir mücadelenin yürütülmesini sağlayabilecek önemli davranış kurallarını içeren hukuki düzenlemeler bulunmaktadır.
- Son yıllarda, bürokratik yolsuzlukla mücadeleye yönelik mevzuatın yanısıra siyasal yolsuzluk ve kara paranın aklanmasına ilişkin ulusal mevzuatta da bazı önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Temel Hukuki Düzenlemeler (1)

- 1982 Anayasası (*The 1982 Constitution*)
- 1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (DMK) (*The Civil Servants' Law*)
- 1981 tarih ve 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanun (*The Law about the Prohibited Activities of Former Public Servants*)
- 1990 tarih ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu (*The Law for Financial Disclosure and Combating Bribery and Corruption*)
- 1996 tarih ve 4208 sayılı Karaparanın  nlenmesine Dair Kanun (*The Law about the Prevention of Money Laundering*)

Temel Hukuki Düzenlemeler (2)

- **1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun** (*The Law about the Trials of Civil Servants and Other Public Servants*)
- **2003 tarih ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu** (*The Law about the Right of Access to Information*)
- **2002 tarih ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu** (*The Law about the Awarding of Public Contracts*) ve **2002 tarih ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu** (*The Law about Public Contracts*)
- **2003 tarih ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu** (*The Law about Public Financial Management and Control*)
- **2004 tarih ve 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun** (*The Law about the Council of Ethics for the Public Service*) ve **2005 tarihli Yönetmelik**
- **2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)** (*The Turkish Penal Code*)

Son Yıllarda Kabul Edilen Uluslararası Sözleşmeler ve Katılan Uluslararası Örgütler

2000’li yıllarda yolsuzlukla mücadele alanında bazı önemli uluslararası sözleşmeler imzalanmış; bu sözleşmelerin pek çoğu TBMM tarafından onaylanmış ve gerekli mevzuat değişikliklerinde bulunulmuş ve bunlarla ilgili örgütlere katılmıştır.

- OECD (1997) “Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerinin Rüşvet Suçlarıyla Mücadele Sözleşmesi” (2003)
- “OECD’nin Kara Paranın Aklanmasına Karşı Mali Eylem Görev Gücü”ne (FATF) katılım (2003)
- “Uluslararası Ticari İşlemlerde Rüşvet Hakkındaki OECD Çalışma Grubu” gözlemlerini kabul etme (2003)
- 1997 “Avrupa Konseyi Yolsuzluğa İlişkin Özel Hukuk Sözleşmesi” (2003)
- “Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” (2003)
- “Avrupa Konseyi “Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu” (GRECO) üyeliği (2004)
- 1998 “Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi” (2004)

1982 Anayasası ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda Etik

Davranışı Sağlayıcı ve Yolsuzluğu Önleyici Hükümler (1)

- **Memurların Görev ve Sorumlulukları**
  - **Liyakat (md.3/C)**
  - **Sadakat (md.6; Anayasa md.129)**
  - **Tarafsızlık ve Devlete Bağlılık (md.7; Anayasa md.10)**
  - **Uygun Davranış ve İşbirliği (md.8 ve 9)**
  - **Amirlerin Görev ve Sorumlulukları (md.10)**
  - **Emre İtaat; ancak, Kanunsuz Emre İtiraz (md.11; Anayasa md.137)**
  - **Memurların Yönetime ve Vatandaşa Karşı Mali Sorumluluğu (md.12 ve 13; Anayasa md.40, 125 ve 129/5)**
  - **Mal Bildirimi (md.14))**
  - **Basına İzinsiz Bilgi ve Demeç Verme Yasası (md.15)**
  - **Resmi Belge, Araç ve Gereçlerin İadesi (md.16)**

1982 Anayasası ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda Etik Davranışı Sağlayıcı ve Yolsuzluğu Önleyici Hükümler (2)

- **Memurlar İçin Konulan Yasaklar**
  - **Ticaret ve Diğer Kazanç Getirici Faaliyetlerde Bulunma Yasası (md.28)**
  - **Hediye Alma, Menfaat Sağlama Yasası (md.29)**
  - **Denetimindeki Teşebbüsten Menfaat Sağlama Yasası (md.30)**
  - **Gizli Bilgileri Açıklama Yasası (md.31)**
  - **Kamu Görevlerinden Ayrılanlara Getirilen Ticari Faaliyet Yasası (2531 sayılı Kanun, md.2)**
- **Görev ve sorumluluklarını yerine getirmeyen ve/veya konulan yasakları çiğneyen memurlar hakkında DMK'nun 125.maddesinde öngörülen “disiplin cezaları” uygulanır.**

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Yer Alan Yolsuzlukla İlgili Suçlar ve Cezalar

- Yolsuzlukla ilgili olarak ağır hapis ve para cezalarının öngörüldüğü “Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar” (4.Kısım 1.Bölüm) kapsamında, “zimmet, irtikap, denetim görevinin ihmali, rüşvet, yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama, görevi kötüye kullanma, görevle ilişkin sırrın açıklanması, kamu görevlisinin ticareti, kamu görevinin terki veya yapılmaması, kişinin malları üzerinde usulsüz tasarruf, kamu görevinin usulsüz olarak üstlenilmesi” suçları.
- Bu suçları işleyen devlet memurları ağır hapis ve para cezasının yanısıra “devlet memuru olma şartları”nda oluşacak eksiklik sebebiyle “devlet memurluğundan çıkarılırlar” (DMK, md.48/5 ve 98/b). Bu suçlar ile ilgili olarak haklarında disiplin ve/veya ceza kovuşturması yürütülen memurlar da kamu hizmetini koruma amaçlı bir önlem olarak “geçici olarak devlet memurluğundan uzaklaştırılırlar” (DMK, md.137, 140).
- Bu cezai yaptırımlar, yolsuzlukla mücadelede en etkili yaptırımlardır.

2005 tarihli Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'teki Etik Davranış İlkeleri (1)

- **Görevin Yerine Getirilmesinde Kamu Hizmeti Bilinci (md.5)**
- **Halka Hizmet Bilinci (md.6)**
- **Hizmet Standartlarına Uyma (md.7)**
- **Amaç ve Misyona Bağlılık (md. 8)**
- **Dürüstlük ve Tarafsızlık (md.9)**
- **Saygınlık ve Güvenlik (md.10)**
- **Nezaket ve Saygı (md.11)**
- **Yetkili Makamlara Bildirim (md.12)**
- **Çıkar Çatışmasından Kaçınma (md.13)**

2005 tarihli Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'teki Etik Davranış İlkeleri (2)

- **Görev ve Yetkilerin Menfaat Sağlamak Amacıyla Kullanılmaması (md.14)**
- **Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasası (md.15)**
- **Kamu Malları ve Kaynaklarının Kullanımı (md.16)**
- **Savurganlıktan Kaçınma (md.17)**
- **Bağlayıcı Açıklamalar ve Gerçek Dışı Beyan (md.18)**
- **Bilgi Verme, Saydamlık ve Katılımcılık (md.19)**
- **Yöneticilerin Hesap Verme Sorumluluğu (md.20)**
- **Eski Kamu Görevlileriyle İlişkiler (md.21)**
- **Mal Bildiriminde Bulunma (md.22)**

Yönetmelik'teki Etik Davranış İlkeleri'nin Düzenleniş Şekli ve İçeriği Hakkındaki Eleştiriler (1)

- Etik davranış ilkelerinin kanunla değil de kolayca değiştirilebilecek yönetmelikle düzenlenmiş olması sakıncalıdır.
- Aslında bu ilkelerin büyük bölümünün, devlet merkezli ifadelerle de olsa, 657 sayılı DMK'da yer aldığı anlaşılmaktadır. Böylece, KGEK tarafından belirlenen ilkelerin temelde mevcut mevzuatı desteklediğini göstermektedir.
- Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim yaklaşımlarının etik mevzuatına yansımalarını ise ilgili Kanun, Yönetmelik ve Genelge'deki "sürekli gelişme, sonuca odaklılık, misyona bağlılık, standartlara uygunluk, saydamlık, hesap verilebilirlik, vatandaş odaklılık, sivil toplum örgütleriyle işbirliği" gibi kavramlarda görmek mümkündür.
- Bu şekilde, geleneksel kamu yönetimi değerleri ile yeni kamu işletmeciliği değerleri kafa karıştırıcı bir şekilde bir arada bulunmaktadır. Bu değerlerin çatışması durumunda Yönetmelik kamu görevlileri için yeterli bir rehberlik sunamamaktadır.

Yönetmelik'teki Etik Davranış İlkeleri'nin Düzenleniş Şekli ve İçeriği Hakkındaki Eleştiriler (2)

- **Yönetmelik'te yer alan bazı ilkelerin (örn. hizmet standartlarına uyma, misyona bağlılık, nezaket) içeriği çok belirsizdir.**
- **“Katılımcılık” ilkesine yer verilmeye birlikte, DMK'daki işletilmeyen katılım mekanizmalarına herhangi bir yenilik getirilmemiştir.**
- **Yönetmelik'te personel başarımının etik ilkelere uygunluk açısından değerlendirilebileceği belirtilmekle birlikte, bunun yöntemi belirlenmemiştir.**

Yönetmelikte Hediye Alma Yasası (1)

- 5176 sayılı Kanunun uygulanmasına ilişkin Yönetmelik'te, etik ilkelerin sağlanması açısından en etkili maddelerden birisi de “hediye alma ve menfaat sağlama yasası”nı ve “bu yasasının kapsamı”nı belirleyen 15. maddedir.
- 5176 sayılı Kanunun 9. maddesi ile 657 sayılı DMK'nın 29. maddesine hediye alma yasası ile ilgili şu fıkra eklenmiştir: “Kamu Görevlileri Etik Kurulu, hediye alma yasasının kapsamını belirlemeye ve en az genel müdür veya eşiti seviyedeki üst düzey kamu görevlilerince alınan hediyelerin listesini gerektiğinde her takvim yılı sonunda bu görevlilerden istemeye yetkilidir”.
- Bu Yönetmelik kapsamına giren en az genel müdür, eşiti ve üstü görevliler, 15. maddenin 5. fıkrası ve 6. fıkranın (a) bendinde sayılan hediyelere ilişkin bir önceki yılda aldıklarının listesini, herhangi bir uyarı beklemezsiniz her yıl Ocak ayı sonuna kadar Kurul'a bildirirler.

Yönetmelikte Hediye Alma Yasası (2)

- Md.15/5: “Uluslararası ilişkilerde nezaket ve protokol kuralları gereğince, yabancı kişi ve kuruluşlar tarafından verilen hediyelerden, 3628 sayılı Mal Bildirimi Kanununun 3. maddesi hükümleri saklı kalmakla birlikte (aldıkları tarihte değeri 10 aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye ve hibe niteliğindeki eşyayı aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar), söz konusu maddede belirtilen sınırın altında kalanlar da beyan edilir.
- Md. 15/6a: “Görev yapılan kuruma katkı anlamına gelen, kurum hizmetlerinin hukuka uygun yürütülmesini etkilemeyecek olan ve kamu hizmetine tahsis edilmek, kurumun demirbaş listesine kaydedilmek ve kamuoyuna açıklanmak koşuluyla alınanlar (makam aracı ve belli bir kamu görevlisinin hizmetine tahsis edilmek üzere alınan diğer hediyeler hariç) ile kurum ve kuruluşlara yapılan bağışlar”
- Hediye alma yasağı kapsamı dışında tutulan bağışlar konusu suistimale açıktır. Bu konuda da, maktu bir üst sınır konulmalıdır.

Genel, Özel ve Mesleki Etik Kodlar

- Kısacası, bölgesel ve uluslararası kuruluşların kamu görevlileri için öngördüğü etik davranış kuralları aslında mevcut mevzuatta yeteri ölçüde yerini almıştır. Ancak, bütün bu kuralların, “genel bir etik kod” içerisinde toplanması ve mevzuatın dilinin standartlaştırılması ve sadeleştirilmesi daha faydalı olacaktır.
- Ayrıca, TBMM üyeleri dahil seçilmiş kamu görevlileri ile bazı kamu görevlisi kategorileri (örn. TSK, yargı ve akademik personel) için bu genel etik koda ilave olarak, bu mesleklerin özellikleri dikkate alınarak özel etik kodlar hazırlanabilir veya mevcut olanlar geliştirilebilir.
- Anayasa'nın 135. maddesinde de belirtildiği üzere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından yardım alınarak kamu hizmetinde görev alan farklı meslek grupları için mevcut olan etik kodlar bu alandaki gelişmeler dikkate alınarak geliştirilebilir.

Türkiye’de Etik Kamu Yönetiminin Kurumsal Altyapısı

- Türkiye’de kamu görevlilerin davranışlarını etik ilke ve standartlar açısından takip edecek özel bir kurum (*Kamu Görevlileri Etik Kurulu*) ancak çok yakın bir dönemde ve de sınırlı bir görev alanı ve yetki ile kurulabilmiştir.
- Anayasa’da ifadesini bulan yasama, yürütme ve yargı organları, doğrudan veya dolaylı olarak, siyasal-bürokratik ve adli yolsuzluk olayları ile mücadelede yetkili kılınmışlardır.

Yolsuzlukla M¼cadele ile G¼revli Kurumlar ve Denetim Y¼ntemleri (1)

Siyasal ve b¼rokratik yolsuzlukla m¼cadelede denetim kurumları ve y¼ntemleri genellikle birkaç grupta toplanabilir:

- **Yasama Denetimi**
  - TBMM denetimi
  - TBMM Dilekçe Komisyonu
  - İnsan Hakları İnceleme Komisyonu
- **Yönetmel Denetim**
  - İç Denetim (Hiyerarşik Denetim ve Teftiş Kurulları Denetimi)
  - Dış Denetim (İdari Vesayet Denetimi ve Uzman Denetim Kuruluşlarınca Yapılan Özel Denetim)

Yolsuzlukla M¼cadele ile G¼revli Kurumlar ve Denetim Y¼ntemleri (2)

- **Yargısal Denetim**
  - **Özel bir mahkeme mevcut değil**
  - **Yolsuzlukla ilgili hukuki kovuşturma Yargıtay gibi anayasal yüksek mahkemeler ile adli, idari ve askeri mahkemelerce yürütülür**
- **Kamuoyu Denetimi**
  - **Medya**
  - **Sivil Toplum Kuruluşları**
- **Ombudsman Denetimi**
  - **2006 tarih ve 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu (Anayasa Mahkemesi tarafından yürürlüğü durduruldu)**
- **Uluslararası Denetim**
  - **AİHM**

Türkiye’de Bürokratik Yolsuzlukla Mücadele ile Görevli Olarak

Yönetmelik Denetim Yapan Kurumlar

- İç Yönetmelik Denetim
  - Bakanlık Teftiş Kurulu; Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlardaki Teftiş Kurulları
- Uzman Kuruluşlarca Dış Yönetmelik Denetim
  - Sayıştay (*The Audit Court/The Court of Accounts*) (1982 Anayasası md. 160; ve 1967 tarih ve 832 sayılı Sayıştay Kanunu)
  - Cumhurbaşkanlığına bağlı Devlet Denetleme Kurulu (*The State Supervisory Council*) (1982 Anayasası md. 108; ve 1981 tarih ve 2443 sayılı DDK’nun Kurulması Hakkında Kanun)
  - Bakanlık Yüksek Denetleme Kurulu (*The Higher Supervisory Council of the Prime Ministry*) (1983 tarih ve 72 sayılı KHK)
  - Kamu Görevlileri Etik Kurulu (*The Council of Ethics for the Public Service*) (KGEK’nun Kurulması Hakkında 2004 tarih ve 5176 sayılı Kanun)

Kamu Görevlileri Etik Kurulu Dışındaki Kurumların Ortak Özellikleri ve Zaafiyetleri

- **Kamu Görevlileri Etik Kurulu haricindeki kurumlar etik bir kamu yönetimi sisteminin kurulması ve yolsuzlukla mücadele edilmesi için özellikle oluşturulmuş yapılar değildir.**
- **Yolsuzlukla ilgili denetim işlevlerini dolaylı olarak yerine getirdikleri için sözkonusu özel amacı gerçekleştirme konusunda her zaman yeterince etkili olamamaktadırlar. Üstelik, Devlet Denetleme Kurulu'nun denetim raporları kamu kurum ve kuruluşları için zorlayıcı da değildir.**
- **Bu kurumların denetim faaliyetlerinin en önemli zaafiyeti ise denetim sonuçlarının kamuya yeterince açık olmamasıdır.**

Bağımsız Etik ve Yolsuzlukla Mücadele Birimleri

- Uluslararası düzeyde artan etik kaygılar karşısında gelişmiş ülkelerinin ulusal kamu yönetimlerinde etik davranış standartları belirlemeye ve bunların uygulanmasını denetlemeye yönelik kurumsal yapılanmalar ortaya çıkmıştır.
- Bunlar arasında,
  - The Office of Government Ethics (ABD)
  - The Committee on Standards in Public Life (İngiltere)
  - The Office of the Ethics Counsellor (Kanada)
  - National Public Service Ethics Board (Japonya)
  - The Public Service and Merit Protection Commission (Avustralya)
  - The Public Offices Commission (İrlanda) sayılabilir.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu (KGEK)

- 2004 tarih ve 5176 sayılı Kanun ile Başbakanlık bünyesinde kurulan “Kamu Görevlileri Etik Kurulu”, Türk kamu yönetimi açısından etik altyapısının önemli bir kurumsal unsurunu oluşturmaktadır.
- 5176 sayılı Kanun’un TBMM’deki görüşmelerinde, Kanun’un savunucuları, diğer ülkelerdeki kurumsal yapıların incelenerek ülkemizin yönetim geleneğine ve sosyo-ekonomik koşullarına uygun bir model geliştirildiğini öne sürmüşlerdir. Başka bir deyişle, uluslararası örgütlerin talepleri dikkate alınarak gelişmiş ülkelerdeki benzeri yapılanmalar ülkemize uyarlanmıştır.

KGEK'nun Kurulmasını Gerekltiren Sebepler

- **Ülkemizde yaşanan yaygın yolsuzluk olayları ve bunun sonucu olarak kamu bürokrasisine olan güven kaybı;**
- **Vatandaşların daha şeffaf ve kaliteli kamu hizmetine yönelik artan talebi;**
- **Uluslararası konjonktürün de etkisiyle vatandaşların etik ve konusuna ve yolsuzlukla mücadelede olan ilgisinin artışı;**
- **Yeni kamu işletmeciliği modeline dayanan kamu sektörü reformları çerçevesinde bürokratik anlayıştan post-bürokratik anlayışa geçişte yaşanabilecek değer çatışmalarını çözme ihtiyacının doğması;**
- **5176 sayılı Kanun'un gerekçesinde ve TBMM görüşmelerinde de ifade edildiği üzere, BM, OECD, IMF, Dünya Bankası ve AB gibi bölgesel ve uluslararası örgütlerin etkileri, KGEK'nun bir kurumsal etik altyapı unsuru olarak doğmasına yol açmıştır.**

KGEK'nun Amacı, Yapısı, Görevleri ve İşleyişı

- KGEK, kamu görevlilerinin uymaları gereken “saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme” gibi “etik davranış ilkelerini belirlemek” ve “uygulamayı gözetmek” üzere kurulmuştur. Ayrıca, KGEK gerektiğinde mal bildirimlerini inceleme yetkisine de sahiptir.
- KGEK'nun, Devletin çeşitli kurumlarında hizmet vermiş üst düzey kamu görevlileri arasından Bakanlar Kurulu tarafından atanan Başkan dahil 11 üyesi vardır.
- KGEK, kamu görevlilerinin uymaları gereken etik davranış ilkelerini belirlemek, etik davranış ilkelerinin ihlal edildiği iddiasıyla re'sen veya başvuru üzerine gerekli inceleme ve araştırmayı yaparak sonucu ilgili makamlara bildirmek, kamu yönetiminde etik kültürünü yerleştirmek üzere çalışmalar yapmak ve yaptırmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara destek olmakla görevli ve yetkilidir.
- Vatandaşlar ve Türkiye’de ikamet eden gerçek kişiler KGEK’na en az genel müdür veya eşiti seviyedeki kamu görevlileri hakkındaki etik ihlalleri için başvurabilir. Diğer kamu görevlileriyle ilgili başvurular, ilgili kurumların yetkili “disiplin kurulları”na yapılır.

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ve Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

- Bakanlık tarafından 5176 sayılı Kanunun uygulanmasına ilişkin olarak “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ve Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” Nisan 2005’de çıkartılmıştır.
- Yönetmelik uyarınca, Kanun kapsamına giren kamu görevlileri “etik sözleşme” imzalamakla yükümlüdürler. Etik sözleşmesiyle, kamu görevlilerinden görevlerini “görevle ilişkisi bulunan hiçbir gerçek veya tüzel kişiden hediye almadan, maddi ve manevi fayda veya bu nitelikte herhangi bir çıkar sağlamadan, herhangi bir özel menfaat beklentisi içinde olmadan yerine getirme” sözü de özellikle alınmaktadır.
- Yine 2004 yılında kamu kurumlarının KGEK ile tam bir işbirliği yapmalarını öngören bir Bakanlık Genelgesi (2004/27) yayınlanmıştır.

KGEK'nun Etik bir Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadeledeki Etkilliliğini Sınırlayan Faktörler (1)

- **KGEK'nun yapılandırma biçimi, işlevlerini yerine getirmede karşılaşılabileceği sıkıntılar ve ortaya çıkabilecek sakıncalı durumlar çeşitli kurumların (örn. CHP ve TMMOB) ve akademisyenlerin (örn. Arap ve Yılmaz, 2005; Yüksel, 2005; Demirci ve Genç, 2007) eleştiri konusu olmuştur.**
- **Ana muhalefet olarak CHP, 5176 sayılı Kanunu bir çok maddesinin (siyasal tarafsızlık, keyfilik vb. sebeplerle) Anayasa'ya aykırılığından dolayı Anayasa Mahkemesi'ne taşımış; ancak dava reddedilmiştir (2005).**
- **TMMOB (2005) ise, Yönetmeliği uluslararası örgütler tarafından neo-liberal politikaların bir dayatması olarak görülmüştür.**

KGEK'nun Etik bir Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadeledeki Etkililiğini Sınırlayan Faktörler (2)

- **Ulusal düzeyde bir etik kurulunun oluşturulması, hiç şüphesiz, Türk kamu yönetiminin kamu hizmeti etiği konusundaki durumunu iyileştirmek açısından önemli bir adımdır. Ancak, KGEK'nun yapısı ve işlevlerinin düzenleniş şekli tartışmalıdır. KGEK'nun etkililiğini sıralayan bir çok yapısal ve işleyişsel faktör mevcuttur.**
- **KGEK'nun Başbakanlık bünyesinde yer aldığı için ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olmaması, onu siyasal iktidara bağımlı bir görüntüye sokmaktadır.**
- **KGEK üyelerinin TBMM veya Cumhurbaşkanı veya karma bir sistem yerine Bakanlar Kurulu, yani siyasal iktidar tarafından atanması ve 4 yıllık görev sürelerinin sonunda yeniden atanabilmeleri Kurulun özerkliğini zedeleyici bir durumdur.**

KGEK'nun Etik bir Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadeledeki Etkililiğini Sınırlayan Faktörler (3)

- Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, TSK, yargı ve akademik personelin KGEK'nun yetki alanı dışında bırakılması KGEK'nun bu konudaki etkililiğini kısıtlayıcı bir unsurdur. Türkiye'de, siyasal bağlantıları olmayan bürokratik yozlaşmadan söz etmek pek de mümkün olmadığına göre, siyasal-bürokratik yolsuzlukla etkili bir mücadele için Kurulun görev ve yetki alanının genişletilmesi gerekir.
- Yargı organlarınca görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklar hakkında KGEK'na başvuru yapılamaması; KGEK kararlarının yargı denetimine açık olması; KGEK kararlarının yargı tarafından iptali halinde KGEK'nun yargı kararlarını yerine getirip Resmî Gazete'de yayımlanması KGEK'nu yargı karşısında çok zayıf bir konuma düşürmektedir.
- KGEK'nun etik davranış ilkelerini belirleme ve uygulamayı gözetme işlevlerini, görev-yetki alanı ve uzman kadrosundaki sınırlılıklar sebebiyle tam anlamıyla yerine getirebildiğini söylemek mümkün değildir.

KGEK'nun Etik bir Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadeledeki Etkililiğini Sınırlayan Faktörler (4)

- KGEK'nun görev alanına giren pek çok konunun ceza ve disiplin mevzuatında ayrıca suç olarak düzenlenmesi KGEK'nu işlevselliğini azaltmaktadır. Tek yaptırımı etik olmayan davranışları Başbakanlık aracılığı ile kamuoyuna duyurmak ve Resmi Gazete'de yayımlatmaktır.
- Bu sebeple, uygulamayı gözetme görevini tam olarak yerine getirememektedir. KGEK bir ilave başvuru mekanizması olarak işlevsel olmaktan ziyade simgesel bir kurum niteliğindedir.
- Devletin denetim elemanları aracılığıyla yapmış olduğu denetimlerde, denetim raporlarında yer alan olayların mutlaka “etik açıdan da denetlemesi hususu” mevzuata kazandırılmalıdır.

KGEK'nun Etik bir Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadeledeki Etkililiğini Sınırlayan Faktörler (5)

- **KGEK'nun görev alanına girmeyen kamu görevlileri için, çalıştıkları kurum bünyesinde yer alacak “etik komisyonları”nın kurulmasında katılımcı değil amir merkezli bir yaklaşımın benimsenmesi ve bu işleve katkı yapabilecek sendikaların dışlanması yönetişim yaklaşımına da aykırıdır.**
- **Resmi ve özel kuruluşlar KGEK tarafından istenen bilgi ve belgeleri Kurula vermekle yükümlüdürler; ancak, bu yükümlülüğünün işlemesine ilişkin herhangi bir yaptırımın öngörülmemesi, bu hükmü işlevsiz kılmaktadır.**

KGEK'nun Etik bir Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadeledeki Etkililiğini Sınırlayan Faktörler (6)

- **Kamu görevlilerini karalama amacı güden, haklı bir gerekçeye dayanmayan, başvuru konusuyla ilgili yeterli bilgi ve belge sunulamamış başvuruların değerlendirmeye alınmaması ihbar mekanizmasının başarılı bir şekilde işlemesini engelleyeci sınırlamalardır.**
- **KGEK'nun res'en ve başvuru üzerine yaptığı incelemelere ilişkin sonuçların, tıpkı etik ihlallerin Resmi Gazete'de yayımlanması gibi, daha şeffaf bir biçimde kamuoyuna açıklanması sağlanmalıdır.**
- **KGEK'nun Eylül 2004'te faaliyete geçmesi sebebiyle, Kurul faaliyetlerinin etkililik derecesini değerlendirmek için zaman henüz erkendir. Mevzuatı geliştirme ve uygulamayı gözetme işlevlerinin bir süre daha izlenmesi yararlı olacaktır.**

KGEK ile Türkiye'deki Etik Yönetiminde Değişme Eğilimi

- Türkiye'de, geleneksel kamu yönetimi modelinin etkisiyle etik yapılanmada uzun bir süre uymaya dayalı etik yönetimi anlayışı ve zorlayıcı önlemler egemen olmuştur.
- Ancak, KGEK'nun işlevini daha çok “etik kültürün oluşturulması”na yönelik araştırma, eğitim ve rehberlik gibi yollarla sağlanması düşünülmüş bir yeniliktir. Dolayısıyla, KGEK, büyük ölçüde zorlayıcı bir etik önlemden ziyade yumuşak bir etik önlem olarak düşünülebilir. KGEK ile birlikte, Türkiye'de uymaya dayalı etik yönetimi rejimini tamamlayıcı bir unsur olarak dürüstlüğe dayalı etik yaklaşımına doğru bir kayışın olduğu ileri sürülebilir.
- Türkiye'de, etik-dışı davranış yasaklayan ciddi hukuki yaptırımların olmasına rağmen sadece zorlayıcı önlemlerle yolsuzluğun önüne geçilemeyeceği açıkça görülmektedir. Elbette bu sav, kamu yönetiminde uymaya dayalı etik yönetiminin önemsiz olduğu anlamına gelmez. Ancak, kamu görevlilerinin etik karar alma kapasitelerini ve karakterlerini geliştirme yolunda atılan (kültürel) adımlardan oluşan dürüstlüğe dayalı etik yönetiminin de etik davranışı teşvik etmede önemli bir rolünün olduğunu gösterir.

Genel Değerlendirme: Türkiye’de Etik Kamu Yönetimi Sisteminin Kurulması Önündeki Engeller ve Bu Engelleri Aşmaya Yönelik Araçlar

- Türkiye de yolsuzluk, son yıllarda alınan önlemlere rağmen kamusal hayatın pek çok alanını hala büyük ölçüde etkilemekte; hem hukuki hem de kurumsal açılardan büyük çabalar gerektiren ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.
- Bu alandaki uluslararası standartlar dikkate alındığında, Türkiye’nin hala bazı önemli eksiklikleri olmakla birlikte, etik bir kamu yönetimi kurulması yolunda çeşitli yolsuzluk eylemleriyle mücadele edebilmek için asgari hukuki düzenlemelere ve kurumsal mekanizmalara da (yani uyuma dayalı etik yönetimi unsurlarına) sahip olduğu söylenebilir.
- Üstelik, AB’ye tam üyelik ve ekonomik krizi aşma amacıyla kamu sektörünün yeniden yapılandırılması süreçlerinde söz konusu hukuki ve kurumsal yapıdaki eksiklerin kısmen de olsa giderildiği bir gerçektir.

Eğer durum böyle ise,

- “Neden Türk kamu yönetimi 1980’lerin ortalarından itibaren ciddi bir etik krizi yaşamaktadır?”
- “Neden hala yolsuzluk Türk siyasal-bürokratik sisteminde yaygın bir şekilde görülmektedir?”
- “Neden sözkonusu hukuki-kurumsal araç ve mekanizmalar Türkiye’de etik bir kamu yönetiminin kurulabilmesi için yeterli değildir?”

Bu sorular, Őu faktörlerin aracılığı ile açıklanabilir:

- Türk siyasal-yönetmel kùltürü (toplulukçu-dayanıŐmacı kùltür; ganimet-yağma kùltürü);
- Türk toplumsal-yönetmel gelenekleri (örn. kamu hizmetine giriŐte ve yükselmede kayırmacılık; hediye alıp verme; veya emeklilikten sonra ilgili kamu kurumu ile ticari ilişkiler kurma);
- Hukuki belirsizlikler (örn. “devlet sırrı” ve “ticari sır” gibi kavramların sınırlarının belirsizliği veya “ahlaken veya ideolojik olarak uygun olmayan emir” durumunda düzenleme eksikliği);
- Kamu hizmetlerinin karmaŐıklığı (örn. kamu görevlilerine verilen emirlerin iŐeriklerinin belirlenmesi hususundaki güçlükler); ve
- Ekonomik sorunlar (örn. özellikle düşük dereceli kamu görevlilerinin ticari faaliyetleri)
- Ve nihayet, hukuki altyapısı oluşturulmadan ve felsefi özü pek de sorgulanmadan uygulanan neo-liberal ekonomik politikalar⁴⁹

Kültürel Faktörün Önemi

- Türkiye’de yakın dönemde kaydedilen mevzuat iyileştirmelerine rağmen pek çok hukuki-yönetmeliksel kurum ve mekanizma uygulamada layıkıyla işletilememektedir. Hukuki-yönetmeliksel kuralların ve yaptırımların uygulanmasında ve kurumların işleyişinde çoğunlukla kültürel faktörlerden kaynaklanan bazı ciddi eksiklik ve yetersizlikler mevcuttur.
- Bu durum, etik bir kamu yönetiminin kurulması önündeki en büyük fiili engeli oluşturmaktadır. Bu sebeple, etik kuralların uygulanmasını kolaylaştırıcı “kültürel faktörler” (*dürüstlüğe dayalı etik yönetimi ve yumuşak önlemler*) etik bir kamu yönetimi kurulmasını sağlayıcı önemli unsur olarak ele alınmalıdır.
- Bu süreçte olumlu etkide bulunabilecek kültürel faktörleri öne çıkarmak ve desteklemek; olumsuz etkide bulunabilecek faktörlerin etkilerini ise mümkün olduğunca azaltmak gerekmektedir.
- Bu durum, Türkiye’de “uymaya dayalı etik yönetimi” yanısıra “dürüstlüğe dayalı etik yönetimi”ne daha fazla önem verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Uluslararası İlke, Standartlar ve Kurumların İşığı Altında Alınması Gereken Hukuki-Kurumsal Önlemler (1)

- Kapsamlı bir “yolsuzlukla mücadele kanunu” çıkarılabilir;
- Hem seçilmiş hem de atanmış tüm kamu görevlilerini kapsayan “bağımsız bir yolsuzlukla mücadele birimi,” kurulabilir;
- Yolsuzlukla mücadele konusunda önemli bir araç olarak “Omdusmanlık” kurulabilir;
- Seçilmişler ve atanmış kamu görevlileri için genel bir “etik kod” hazırlanabilir;

Uluslararası İlke, Standartlar ve Kurumların Işığı Altında Alınması Gereken Hukuki-Kurumsal Önlemler (2)

- **Bilgi edinme hakkının genişletilmesi sayesinde kamusal işlemlerde “şeffaflık” artırılabilir;**
- **Modern denetim tekniklerinin yardımıyla “hesap verilebilirlik” kurumu işletilebilir;**
- **Hükümet, kamu yönetimi ve sivil toplum kuruluşları arasındaki “diyalog” artırılarak toplumda etik bir anlayışın yerleşmesini sağlayacak siyasal-yönetmel iklim yaratılabilir;**
- **Etik eğitimi ile yolsuzluğun ciddi bir suç olduğu konusunda toplumun bilinçlendirilmesine yönelik kültürel değişim gerçekleştirilebilir.**

Mevzuat Çıkarma ve Uygulamada Başarı

- Gerek ekonomik istikrar programı çerçevesinde Dünya Bankası ve IMF'nin ve AB'ye tam üyelik projesi çerçevesinde AB'nin baskıları gerekse Türk toplumundan gelen talepler karşısında Türk Hükümetleri 2000'li yıllarda, etik bir kamu yönetiminin altyapısı için gerekli yasal-yönetmelik önlemlerin alınması açısından oldukça başarılı sayılabilecek bir performans göstermiştir. Şu anda Türkiye'nin yapması gereken, bu performansını mevzuatın çıkarılması konusunda değil söz konusu mevzuatın uygulanması alanında da göstermesidir.
- Nitekim AB de, Türkiye'nin bu yöndeki çabalarının önemini kabul etmekle birlikte, eksik kalan mevzuatın bir an önce tamamlanmasını ve çeşitli alanlardaki uygulamanın da iyileştirilmesini istemektedir. AB Komisyonu'na göre, yolsuzluğa karşı mücadele etmek için kurulan çeşitli siyasal, yönetsel ve adli kurumların bağımsızlığı, etkinliği ve yeterliliği bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Bu konudaki politikaların tutarlılığı ve bunlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon derecesi hala oldukça zayıftır.

Siyasal İrade ve Kararlılık

- Gerek TBMM'nin ve gerekse Hükümetlerin yolsuzluğun önlenmesi yönündeki çabalarının uygulamada istenilen sonuçlara ulaşip ulaşamayacağı, büyük ölçüde, Hükümetlerin yolsuzlukla mücadele konusundaki samimiyet derecesine ve siyasal iradesinin gücüne bağlı olacaktır. Nitekim, AB Komisyonu da, yolsuzluğa karşı mücadelede en üst siyasal düzeyde sürekli desteğin sağlanmasını önemini vurgulamaktadır.
- Bazı batık bankalar ve holdinglerden doğan zararların tahsili konusunda alınan mesafeye rağmen, yasama dokunulmazlığının sınırlandırılması konusunda mesafe alınmaması ve bazı özelleştirme ve ihalelerde sıradışı eylem ve işlemlere başvurulması bu konuda bazı şüpheler doğurmaktadır. Ayrıca, 5018 sayılı “Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu” ile 5227 “Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun” da, kamu yönetiminde denetim işlevinin hukuka uygunluk denetiminden ziyade ve neredeyse tümüyle performans denetimi temeline oturtulmasının yolsuzlukla mücadele konusunda kimi hukuki-yönetimsel sorunlara yol açabileceği gerek akademik gerekse bürokratik çevreler tarafından dile getirilmektedir.

4 E'ye Giden Yol

- Kamu hizmetlerinde 4 E'ye (ekonomiklik, etkinlik, etkililik ve etik) yönelik bir yönetim sisteminin kurulmasının, hukuki ve kurumsal değişikliklerin yanısıra kapsamlı bir zihniyet ve davranış değişikliği gerektiren uzun ve meşakkatli bir yol olduğu akıldan çıkarılmamalıdır.